

CERAMICA DACICĂ DIN AȘEZAREA ROMANĂ DE LA TIBISCUM (I)*

În cursul cercetărilor arheologice efectuate în cadrul rezervației arheologice de la Tibiscum (Jupa, jud. Caraș-Severin) au fost scoase la iveală fragmente ceramice lucrate cu mâna de factură dacică. Acest fapt ne dovedește existența unui centru de olărit dacic în timpul stăpînirii romane, în această zonă, alături de centrul de producere a ceramicii romane provinciale de la Tibiscum¹.

Ceramica de factură dacică lucrată cu mâna este de culoare brun cărămizie, gălbuie și neagră lustruită la exterior, fiind ornamentată (Pl. XVII) cu incizii alveolare, incizii alungite, incizii în val, brîu alveolar, ornamente cu măturica, creștături pe buza vasului, și brîu de creștături. Tipologic predomină oalele tip „borcan” și tip „sac”, capacele de vas, străchini și castroane. Compoziția pastei ceramice este grosieră cu pietricele, semifină cu cioburi pisate și nisip și fină cu nisip (această categorie de vase cu pastă fină o întîlnim în proporție mai mică).

DESCRIEREA MATERIALULUI**

Oale tip borcan

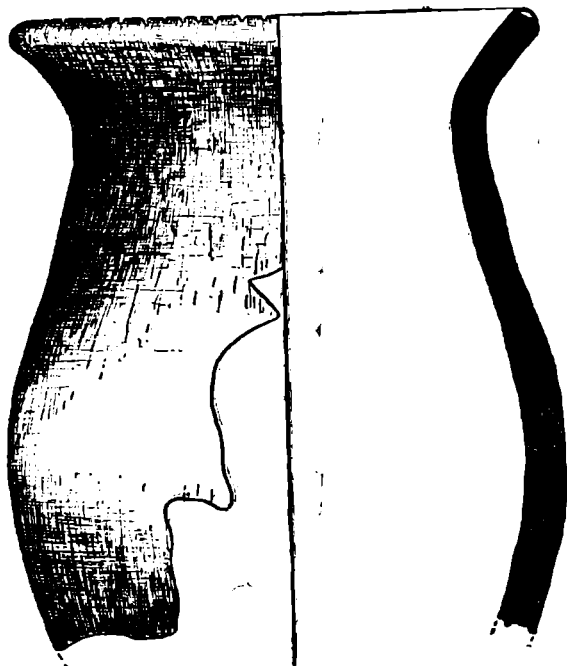
- Oală (fragment). Pastă grosieră cu pietricele ca degresant, culoare brun-cărămizie cu buza îngroșată, sub ea un brîu alveolar; Pod Nord, S₁A, c. 26—27, —1,50—1,80 m; MC nr. inv. 9667.
- Oală (fragment, Pl. I/1) Pastă grosieră cu pietricele ca degresant, culoare cenușiu-gălbuie, cu buza răsfrîntă avînd creștături pe ea. DG = 14 cm, D = 14,5 cm; Pod Nord, clăd. A (X), B₅ N, — 0,30—0,60 m lîngă zidul de vest; MC nr. inv. 12246.
- Oală (fragment, Pl. I/2), Pastă semifină cu nisip ca degresant, culoare brun-cărămizie, avînd baza răsfrîntă, sub ea sînt mici incizii alun-

* Prezentăm ceramica dacică din cadrul castrului și așezării civile de la Tibiscum aflată în colecțiile Muzeului din Caransebeș și o parte aflată în colecțiile Muzeului din Timișoara. Aducem și aici mulțumirile noastre colegei dr. D. Benea pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție materialul ceramic rezultat din săpăturile arheologice efectuate sub conducerea sa.

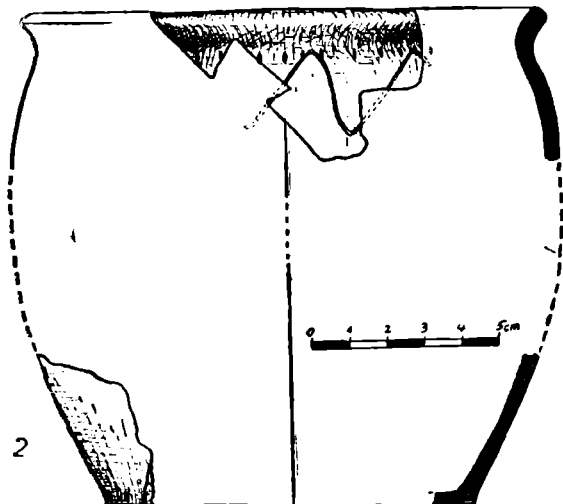
¹ D. Benea, *Potaissa*, III, 1982; P. Bona și colab. *StComC*, IV, 1982, P. Bona și colab. *Acta MN*, XIX—XX, 1982, 1983.

** Ne-am propus să nu reluăm ceramica deja publicată, descrierea ei fiind făcută de către P. Bona și colab. în *Acta MN*, XX, 1983, p. 410, Pl. II/6, Pl. II/5, Pl. II/2, Pl. III/7, Pl. II/4, și D. Benea în *Potaissa*, III, 1982, p. 31, fig. 10.

- gite și un ornament în formă de val. DG = 14 cm, D = 14 cm, DB = 9,5 cm, I = 13 cm. *Passim*.
- Oală (fragment, Pl. II/1) Pastă grosieră cu pietricele de culoare neagră, ornamentat cu incizii verticale alungite. D = 21 cm; Pod Nord, căld. C la vest de colțul de NV al clădirii X (A), — 1,30—1,40 m, MC nr. inv. 12018.
- Oală (fragment Pl. II/2) Pastă grosieră cu pietricele de culoare brună, ornamentată cu un brîu de alveole alungite; D = 22 cm; Pod Nord, clăd. X (A), B₁ N, — 0,70—0,90 m. MC nr. inv. 12252.
- Oală (Pl. II/3) Pastă semifină cu nisip de culoare neagră-cenușie avînd buza răsfrîntă, DG = 18 cm, D = 17 cm, DB = 13 cm, I = 11,5 cm. *Passim*.
- Oală (fragment Pl. III/1) Pastă grosieră cu pietricele de culoare cenușie cu buza îngroșată și răsfrîntă fiind decorat cu „măturica“. DG = 18 cm, D = 20,5 cm, DB = 12,5 cm, I = 22 cm. Pod Nord, clăd X (A), B₁ N, — 1,10—1,30 m, MC nr. inv. 12303.
- Oală (fragment Pl. III/2) Pastă grosieră cu pietricele de culoare brun-cărămizie, cu buza răsfrîntă. DG = 18 cm; Pod Nord, clăd. X (A), B₁ N, — 0,90—1,10 m. MC nr. inv. 12249.
- Oală (fragment Pl. IV/2) Pastă grosieră cu pietricele de culoare cenușiu-negricioasă, cu buza răsfrîntă, DG = 14 cm; Pod Nord, clăd. X (A), B₁ N, — 0,90—1,10 m. MC nr. inv. 12249.
- Oală (fragment, Pl. IV/1) Pastă grosieră cu pietricele de culoare cenușiu-negricioasă, cu buza dreaptă și îngroșată. DG = 16 cm Pod Nord, Clăd. X (A), B₁ N, — 0,90—1,10 m, MC nr. inv. 12249.
- Oală (fragment, Pl. IV/3) Pastă grosieră cu pietricele de culoare cenușiu-cărămizie, cu buza răsfrîntă. DG = 17,7 cm; Pod Nord, clăd. X (A), B₁ N, — 0,90—1,10 m, MC nr. inv. 12249.
- Oală (Pl. XII/1) Pastă grosieră cu pietricele de culoare neagră-cenușie, cu buza răsfrîntă decorat cu „măturica“. Clăd. VIII (atelierul de fierărie). *Passim*.
- Oală (fragment, Pl. VI/1) Pastă semifină cu nisip de culoare cenușie, cu buza rotunjită și răsfrîntă, avînd ca ornament un șir de incizii alungite. Pod Nord, clăd. X (A), coridor D, — 1,40—1,60 m. MC nr. inv. 12526.
- Oală (fragment, Pl. VI/4) Pastă semifină cu nisip de culoare neagră, ornamentat cu un brîu alveolar. Castru mare de piatră, S₂/1983, c. 29, — 1,10 m. MC nr. inv. 13363.
- Oală (fragment Pl. VI/6) Pastă semifină cu nisip, de culoare neagră-cenușie la exterior și cărămizie în interior, ornamentat cu un brîu alveolar. Castrul mare de piatră — *Principia*, S₄/1985, c. 6—7, — 1,25 m. MC nr. inv. 13626.
- Oală (fragment, Pl. VI/7) Pastă grosieră cu pietricele de culoare brun-negricioasă la exterior și cărămizie în interior, cu buza rotunjită și îngroșată avînd un șir de creștături și sub buză alt șir de creștături. Castrul mare de piatră, S₂/1985, c. 0—3, — 0,80 — 1 m (Primul nivel de locuire al castrului mare de piatră). MC nr. inv. 13615.

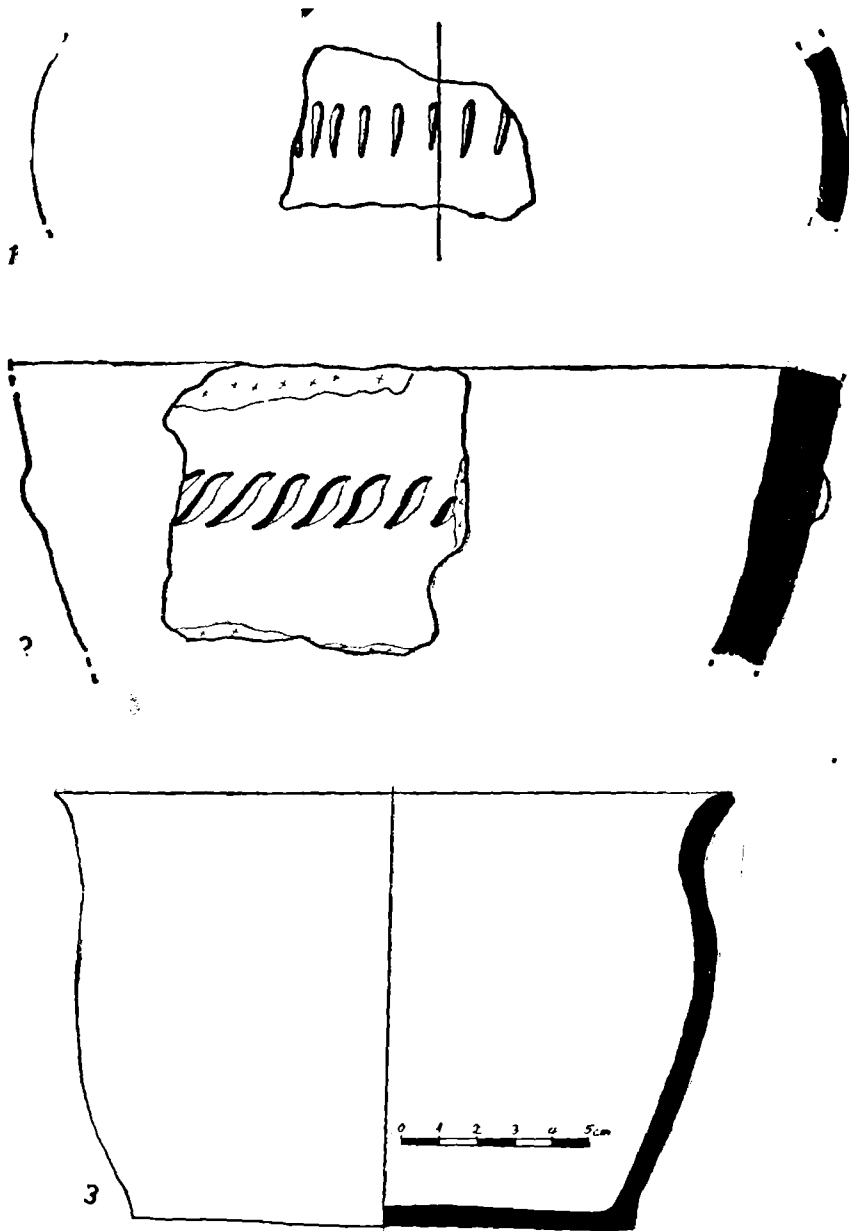

1

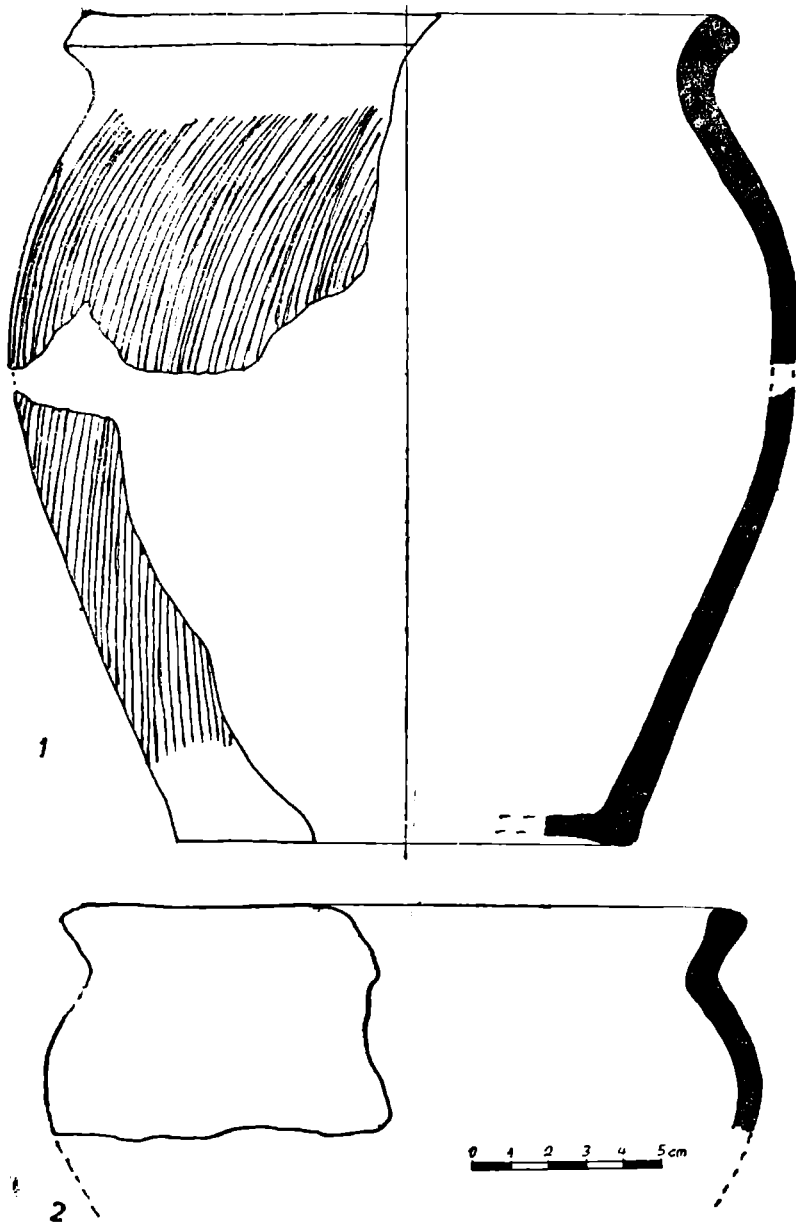

2

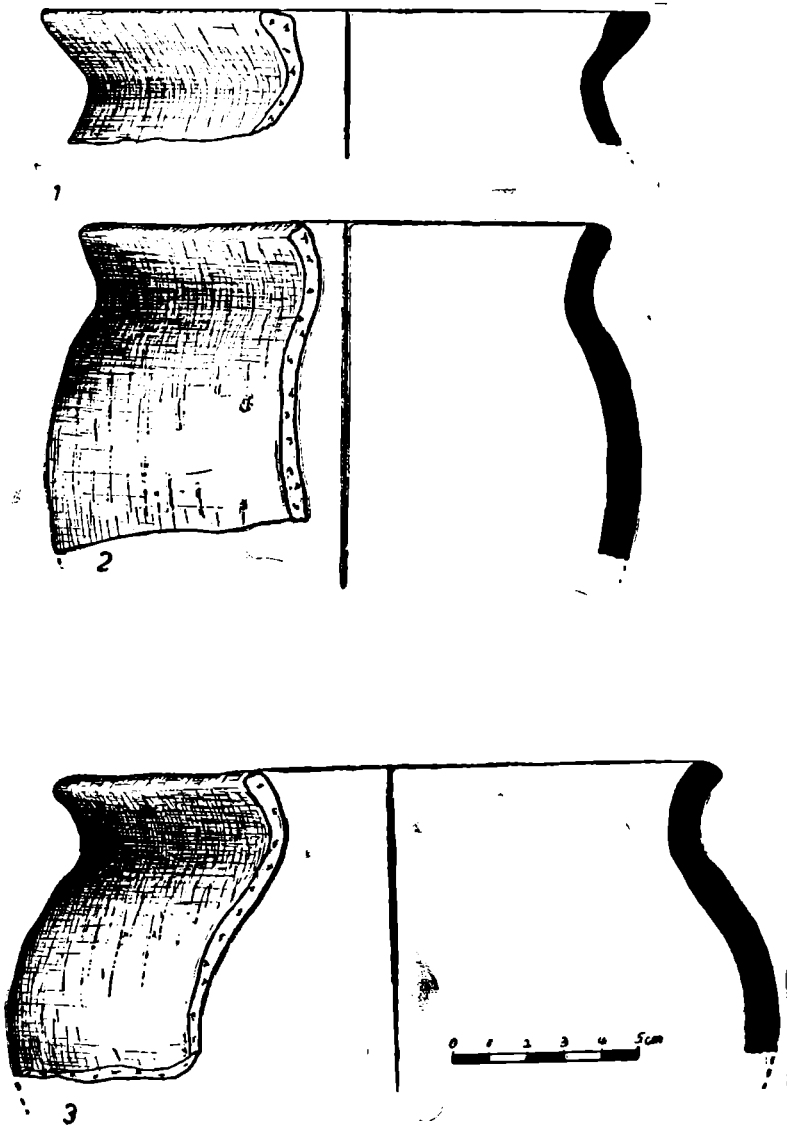
Pl. I. Tibiscum, ceramică dacică; Tibiscum, Dakische Keramik.

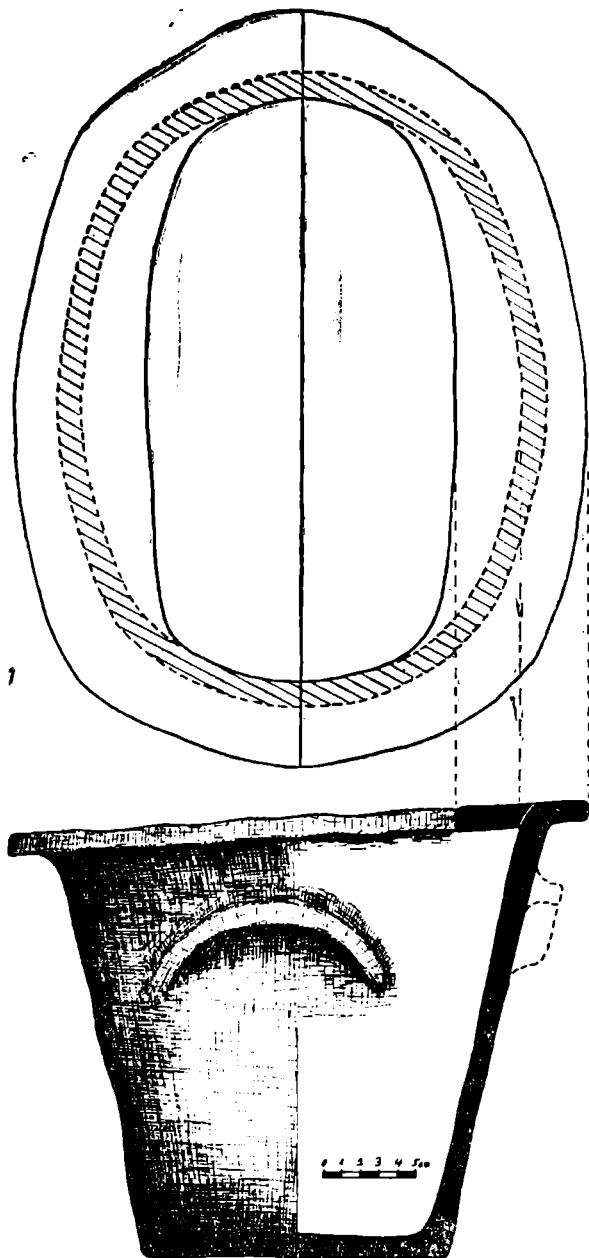
Pl. II. Tibiscum, ceramică dacică; Tibiscum, Dakische Keramik.

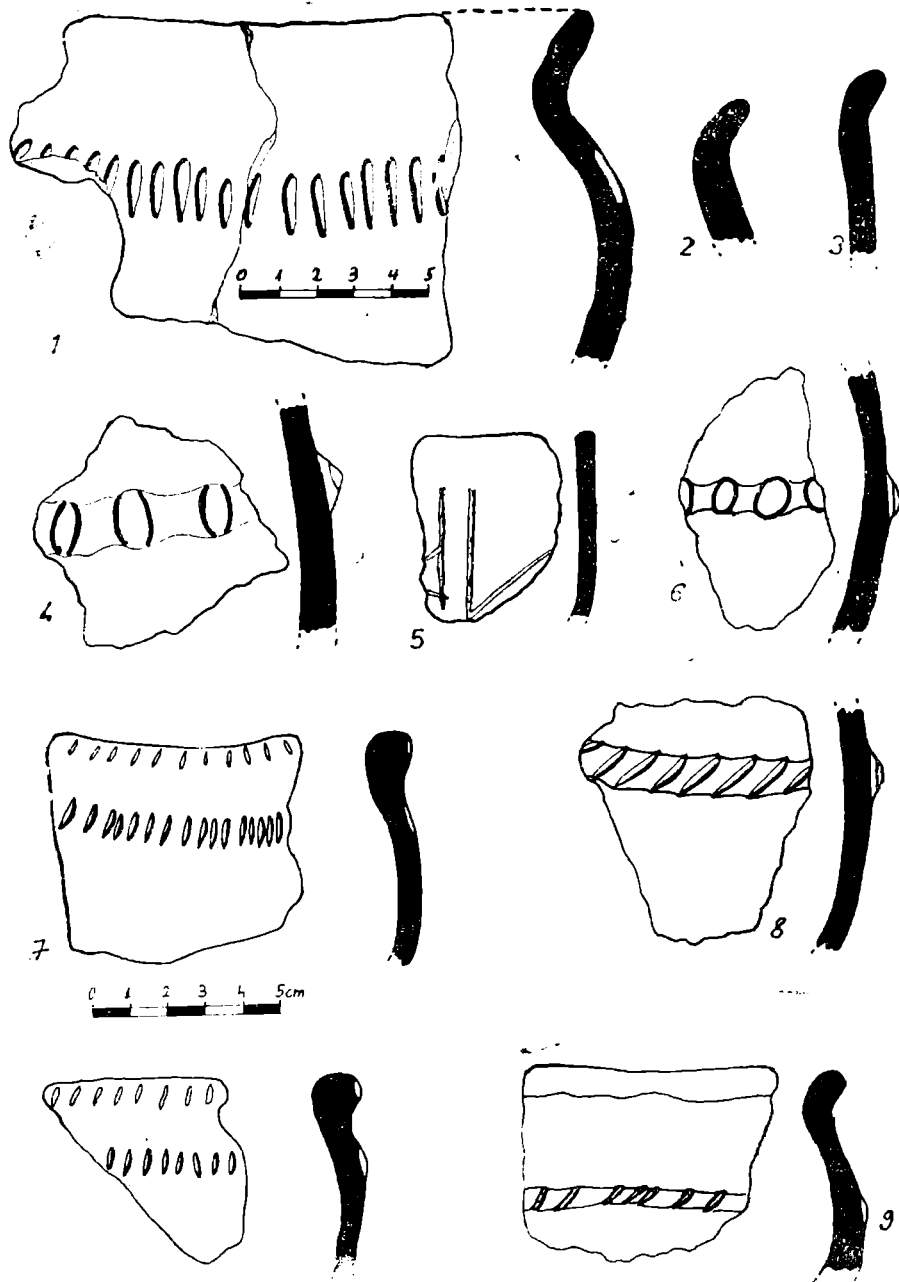
Pl. III. Tibiscum, ceramică dacică; Tibiscum, Dakische Keramik.

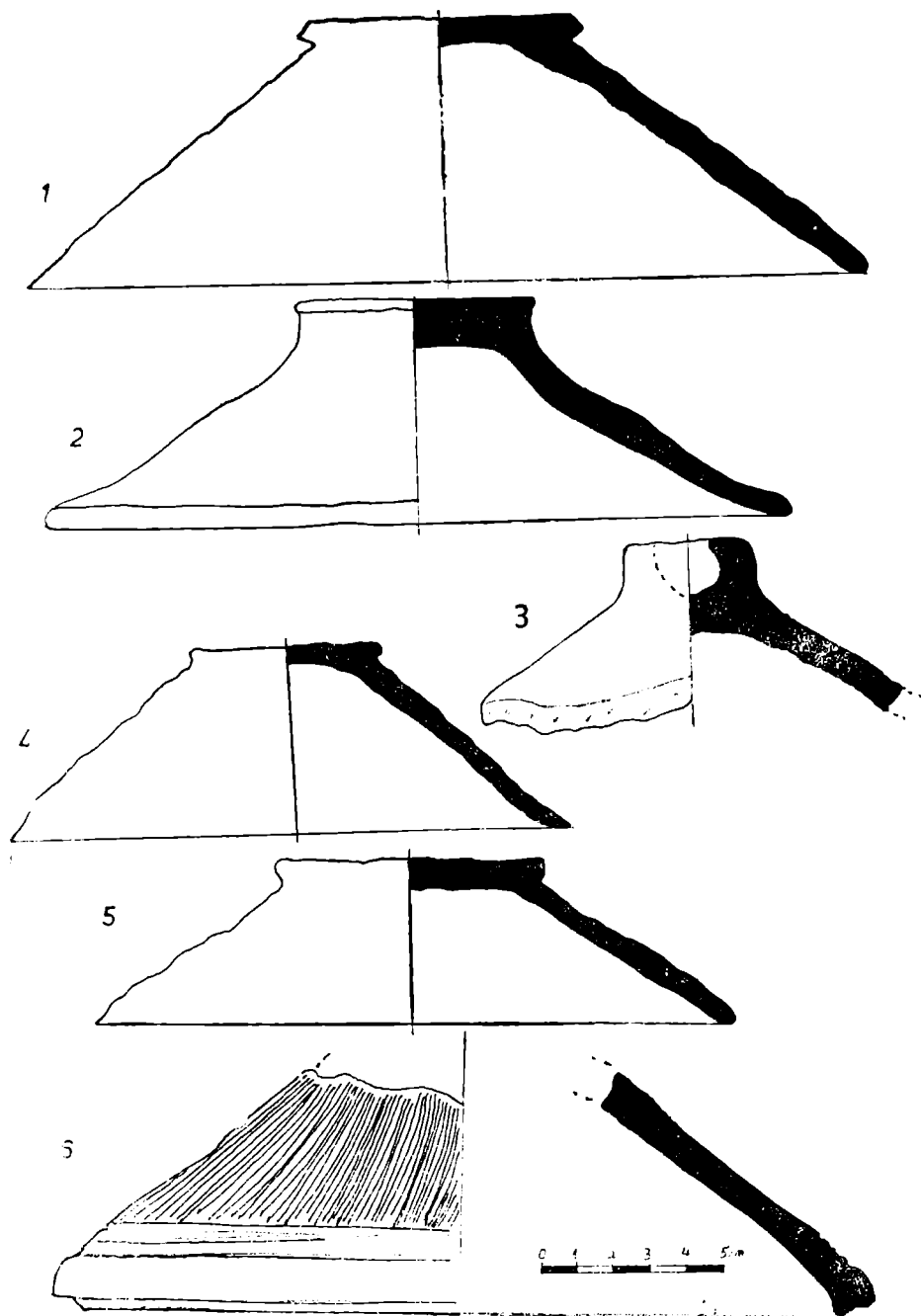
Pl. IV. Tibiscum, ceramică dacică; Tibiscum, Dakische Keramik.

Pl. V. Tibiscum, ceramică dacică; Tibiscum, Dakische Keramik.

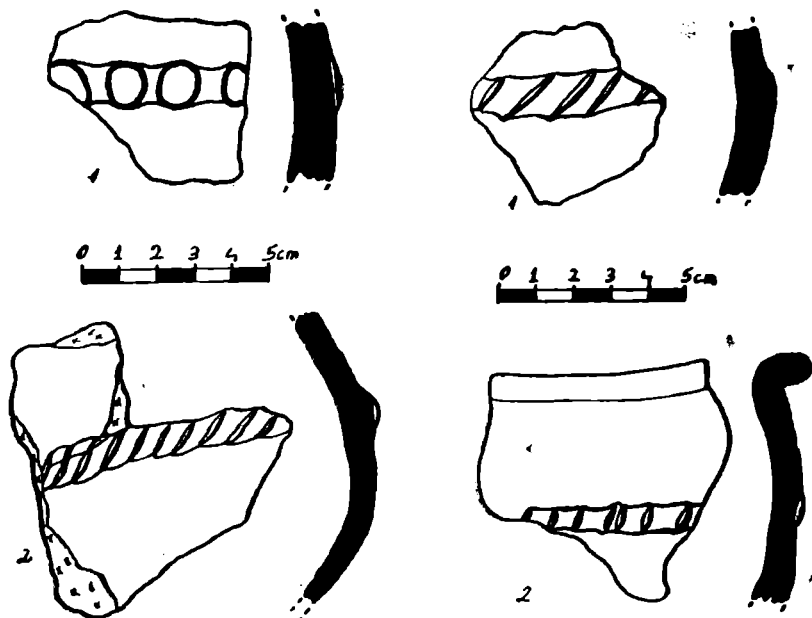
Pl. VI. Tibiscuim, ceramică dacică; Tibiscum, Dakische Keramik.

Pl. VII. Tibiscum, ceramică dacică; Tibiscum, Dakische Keramik.

Oală (fragment, Pl. VI/8) Pastă fină cu nisip de culoare neagră-cenușie cu un brîu crestătat. Castrul mare de piatră — *Principia*, c. J/1 — 0,90 m. MC nr. inv. 13569.

Oală (fragment, Pl. VI/9) Pastă semifină cu cioburi pisate și nisip de culoare neagră cu buza rotunjită și răsfrîntă sub ea fiind un brîu subțire cu crestături. Așezarea civilă vest, S₁ prelungire — 1,90—2,20 m. MC nr. inv. 9718.

Pl. VIII. Tibiscum, ceramică dacică;
Tibiscum, Dakische Keramik.

Pl. IX. Tibiscum, ceramică dacică;
Tibiscum, Dakische Keramik.

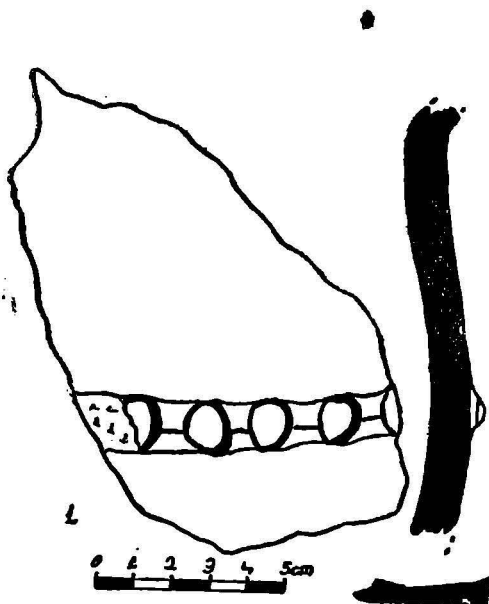
Oală (fragment, Pl. X) Pastă grosieră cu pietricele de culoare neagră cu pietricele ornamentat cu un brîu alveolar. Castrul mare de piatră S₁/1985, c. 19—22, — 3,30 m (în șanțul de apărare al castrului mare de piatră). MC nr. inv. 13624.

Oală (fragment Pl. IX/1) Pastă semifină cu nisip de culoare neagră-cenușie, cu un brîu de crestături. Castrul mare de piatră S₁/1985, c. 0—5, — 2 m. MC nr. inv. 13564.

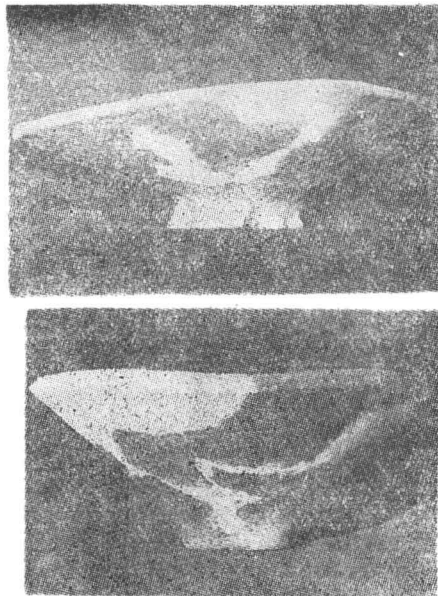
Oală (fragment, Pl. IX/2) Pastă semifină cu nisip de culoare neagră, cu buza răsfrîntă în exterior, cu un brîu de crestături. Castrul mare de piatră S₂/1985, c. 2—3, — 1,70—2 m. MC nr. inv. 13743.

Oală (fragment, Pl. VIII/1) Pastă semifină cu nisip, de culoare brun-cărămizie, ornamentat cu un brîu alveolar. Castrul mare de piatră S₁/1985, c. 22—26, — 0,60 m. MC nr. inv. 13477.

Oală (fragment Pl. VIII/2) Pastă semifină cu nisip de culoare cărămizie, ornamentat cu un briu de creștături. Pod Nord, clăd. X (A), B₁ N, — 0,30—0,80 m. MC nr. inv. 12246.

Pl. X. Tibiscum, ceramică dacică; Tibiscum Dakische Keramik.

Pl. XI. Tibiscum, ceramică dacică; Tibiscum, Dakische Keramik.

Oală (fragment, Pl. XIV/1) Pastă grosieră cu pietricele de culoare brun-cărămizie. DG = 14 cm, DB = 8,5, I = 9 cm. Castru *Porta principalis sinistra*. *Passim*.

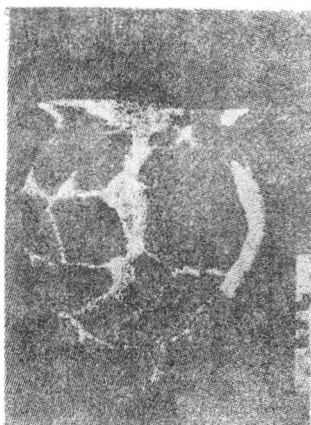
Oale tip sac

Oală (fragment, Pl. VI/5) Pastă semifină cu nisip de culoare brun-negricioasă, cu buza dreaptă și rotunjită, sub ea fiind zgâriate 2 litere, probabil un P sau F și un M sau N. Castrul mic de piatră, S₃/1983, c. 33, — 1,20 m. MC nr. inv. 13459.

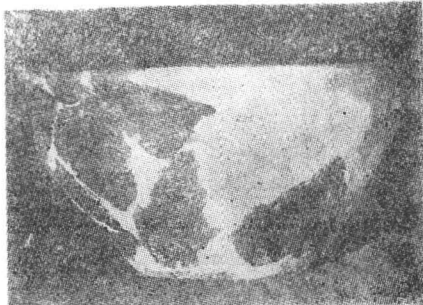
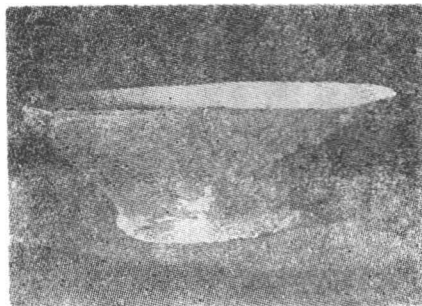
² L. B. Popovic, D. Mono Zisi, M. Velicovic, B. Jelcic, *Anticka Bronza u Jugoslavije*, Beograd, 1969, p. 129, fig. 239. Este amintită o situlă din tablă de bronz (aflată la Sremska Mitrovica, inv. br. A/261) de formă tronconică cu gura elipsoidală, cu buza lată orizontală, cu suprafața netedă, avînd două apucători semicirculare. Piesa are dimensiunile de DG = 42 cm și I = 23 cm, ea fiind datată la mijlocul secolului al III-lea.

Strachină (Pl. XIV/2) Pastă grosieră cu pietricele de culoare brun-cărămizie. Așezarea civilă, clăd. VII. *Passim*.

Castron (Pl. XIII/2) Pastă grosieră, cu pietricele de culoare brun-cărămizie. Așezarea civilă, Clăd. II. *Passim*.

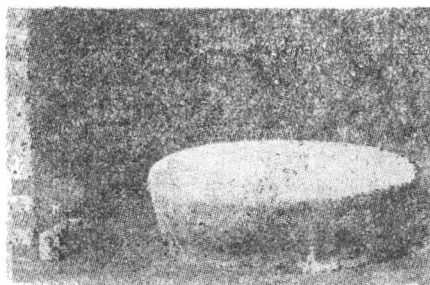
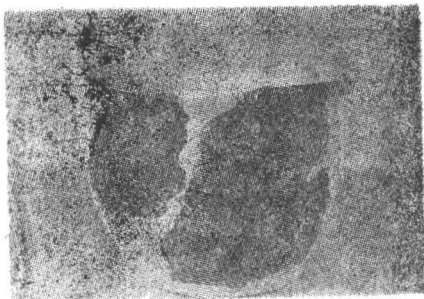
Pl. XII. Tibiscum, ceramică dacică; Tibiscum, Dakische Keramik.

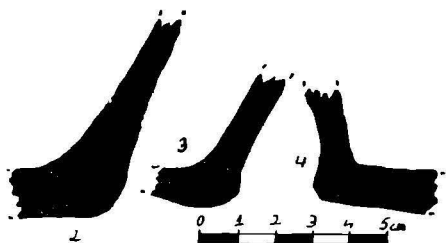
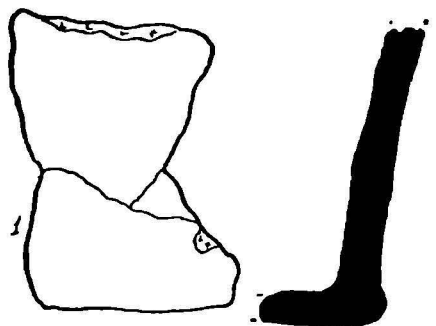
Pl. XIII. Tibiscum, ceramică dacică; Tibiscum, Dakische Keramik.

Pe lângă aceste tipuri de vase (întregi sau fragmentare) au apărut și multe fragmente de vase cu buze și funduri de vase provenind de la oale tip sac, tip borcan, castroane și străchini, de factură dacică (Pl. XV, XVI).

Găleată (căldare, Pl. V). Din ceramică lucrată cu mâna, ea fiind o imitație după o *situla* din bronz². Este de culoare brun-cărămizie, cu pastă grosieră cu pietricele, avînd urme de ardere secundară. Este de formă tronconică, cu fundul drept, cu buza lată orizontală de 3—7 cm, cu gura elipsoidală, iar sub buză fiind aplicate două apucători semicirculare. DG = 31/40 cm, I = 23,6 cm. Pod Nord, clăd. X (A), B₁ N, — 0,80—1 m, sub stratul de dărîmătură (datat la mijlocul secolului al III-lea). MC nr. inv. 11128.

Pl. XIV. Tibiscum, ceramică dacică;
Tibiscum, Dakische Keramik.

Pl. XV. Tibiscum, ceramică dacică;
Tibiscum, Dakische Keramik.

Capace de vase

Capac (Pl. XIII/1) Pastă grosieră cu pietricele, de culoare brun-cărămizie. Clăd. II. *Passim*.

Capac (Pl. XI/1). Pastă grosieră cu pietricele, de culoare brun-cărămizie. Clăd. II. *Passim*.

Capac (Pl. XI/2). Pastă grosieră cu pietricele, de culoare brun-cărămizie. Clăd. II. *Passim*.

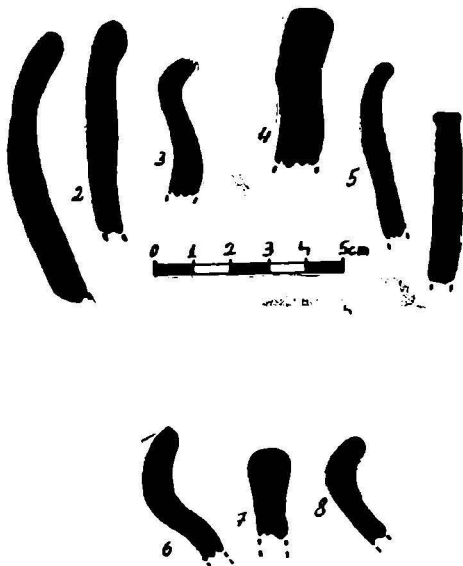
Capac (Pl. VII/1) Pastă semifină cu nisip de culoare cărămizie. DG = 22,5 cm, D buton = 4,5 cm, I = 7 cm. *Passim*.

Capac (Pl. VII/5) Pastă grosieră cu pietricele, de culoare brun-cărămizie, DG = 17,5 cm, D buton = 7 cm, I = 4,5 cm. *Passim*.

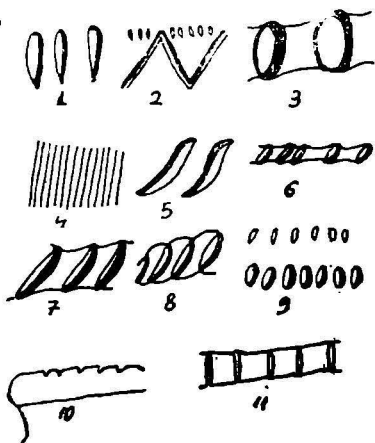
Capac (Pl. VII/4) Pastă grosieră cu pietricele, de culoare brun-cărămizie, DG = 15 cm, D buton = 5 cm, I = 5 cm. *Passim*.

Capac (Pl. VII/4) Pastă grosieră cu pietricele, de culoare brun-cărămizie, DG = 15 cm, D buton = 5 cm, I = 5 cm. *Passim*.

Capac (fragment, Pl. VII/6) Pastă grosieră cu pietricele de culoare cenușie având caneluri înguste orizontale și ornament cu „amăturica”. Pod Nord, coridor C, — 2,50—2,80 m. MC nr. inv. 12530.

Pl. XVI. Tibiscum, ceramică dacică;
Tibiscum, Dakische Keramik.

Pl. XVII. Tibiscum, ornamente întilnite pe ceramica dacică; Tibiscum, Verzierungen der dakischen Keramik

Capac (fragment, Pl. VII/3) Pastă grosieră cu pietricele de culoare cărămie. D = 12 cm, D buton = 3,5 cm, I = 5 cm. Pod Nord, clăd. X (A), în colțul de nord-vest, — 1,30—1,40 m. MC nr. inv. 12018.

Capac (Pl. VII/2) Pastă grosieră cu pietricele de culoare cenușie, DG = 20 cm, D buton = 6,5 cm, I = 6,3 cm. Pod Nord, clăd. X (A), coridor D, — 1,30—1,40 m. MC nr. inv. 12446.

*
* * *

Ceramica dacică se întâlnește în toate nivelele de locuire atât în castrul mic de piatră, în castrul mare de piatră cât și în clădirile din așezarea civilă de la Tibiscum. Această ceramică dacică continuă tradiția Latênelui geto-dacic³. Existența și în această zonă de sud-vest a României, a ceramicii dacice (lucrată cu mâna sau la roată) dovedește persistența și aici a populației autohtone dacice, atrasă ireversibil în procesul de romanizare.

PETRU ROGOZEA

³ I. H. Crișan, *Ceramica...*, 1969, p. 232; G. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, 1976, p. 132; Idem, *Necropola daco-romană de la Locusteni*, 1980, p. 78; I. Glodariu, *Așezări dacice și daco-romane la Slimnic*, 1981, p. 72—73.

**DAKISCHE KERAMIK AUS DER RÖMISCHEN
SIEDLUNG TIBISCUM (I)**

(Zusammenfassung)

In der vorliegenden Arbeit handelt es sich um die Funde dakischer Keramik in der römischen Siedlung Tibiscum. Diese dakische Keramik findet man in allen römischen Niveaux vor, sie führt die Tradition des geto-dakischen Daseins weiter und dies wiederum beweist das Dasein des hiesigen Volkes und dessen Rolle im Prozess der Romanisierung.